

com una evolució secundària partint de *arrancar del camp: la bandera* --- *null temps fo arrancada de camp* apareix, de fet, en la nostra *Crònica del Cerimoniós* (37).

M-Lübke en això com en molts altres problemes ha estat el nostre adalid. Ell és el primer que escombra les velles temptatives i afirma que l'origen ha de ser pre-romà, en un bàsic article de 1919 (*ZRPb.* xxxix, 362-3, cf. xl, 340). Li obre els ulls, cosa inusitada en ell, el lit. *rii̯kti* «auflesen, sammeln», present *renkü*; però en aquell temps «pre-romà indoeuropeu» es pren com a sinònim de «cèltic», amb això fent al·lusió al resultat de la *ŋ* vocal indoeuropea (correspondència com lit. *šimtas* 'cent' = gal *candetum* «spatium centum pedum») suposava un cèltic hipotètic *RANK-*. Més d'un col·lega li degué objectar, com ho faig jo en el *DCEC*, que no hi ha res d'això en les llengües cèltiques conegudes.²⁰ Per això en el *REW*, va suprimir enterament l'article *WRANKJAN però no el va substituir per res.

En realitat no calia pensar en *AN*, resposta gal·lo-britònica de la *ŋ* vocalica indoeuropea, perquè en les mateixes llengües bàltiques i en altres famílies indoeuropees *AN* funciona com a grau alternant de *ŋ* o d'*EN*, i això ens permet d'afermar i eixamplar molt la base semàntica d'aquesta etimologia pre-romana: lit. *pa-rankà* 'espigolada, espigoladura';²¹ l'altra llengua bàltica més antiga que ja hem vist més d'un cop molt pròxima al vocabulari del sorotàptic, el prussià antic (veg. espt. el meu estudi sobre els ploms d'Arles, *EntreDLL.* II, 152 (n. 11, etc.), ací *BAST*, *ARRAMBAR*, etc.) tenia el verb *rānkwey* 'robar':²² això doncs correspon al verb lituà *rii̯kti*, *renkü*, salvant el diferent grau apofònic i un considerable matís de diferència semàntica en la mena d'aprehensió de què es tracta. En fi tenim *is-rankeis* 'deslliura', 2.^a persona de l'imperatiu, també en tots tres catecismes en el Pare-nostre, traduïnt el «sondern erlöse uns vom Übel» de la Bíblia alemanya.

Es tracta de la ben descabdellada arrel indoeuropea *WRENK/WRONK-* a la qual pertany el mot eslav comú i bàltic comú *WRANKĀ, ètimon que veurem de *BRANCA*, per designar la 'ma de l'home' o 'pota dels animals': paleoslau *roka*, rus *rukà*, etc., lit. *rankà*, pruss. ant. *rancko*. I el mateix germ. *WRANKJAN en què s'havia pensat pertany a aquesta arrel. Però és una arrel absent del cèltic i de gran part de les famílies indoeuropees.

Avui, que s'ha demostrat la gran importància en la Romània del llegat que hi ha deixat aquest grup lingüístic, de lèxic i localització intermedis entre el cèltic, el balto-eslav, l'illiro-venètic i les llengües germàniques, ja no hem de tenir cap escrúpol a consagrar l'origen substràtic indoeuropeu d'*arrencar/arrancar* intuït per M-Lübke. És una romanalla d'aquest filó lingüístic, igual que els quasi-sinònims *AGAFAR*, *TANCAR* (i fins potser *TRENCAR?*), i igual que *BRANCA* mot de la mateixa arrel.²³ Es dirà, però, si en *BRANCA* tenim *br-* de *WR-* ¿com és que ací el grup apareix reduït a *R-*, com en les fases balto-eslaves his-

tòriques i en les posteriors germàniques (a-a. *renken*, *RANK*, etc.)?

No voldria decidir prematurament si estem davant dos llenguatges diferents (dialectes, etc.) o dues fases cronològiques del mateix (pot haver-hi fins i tot suma dels dos factors); provisionalment observem que el tipus *BRANCA* té una àrea més ampla cap a l'Est (romanès, venecià, rètic), el SE. (tosca, etc.), el NO. (fr.) i potser el centre (prov.), mentre que el tipus *arrancar, arre-* s'estén molt més cap a Ponent (cast., gall.-port.): d'una banda, doncs, hauríem de pensar que la segona onada sorotàptica que arriba fins a Portugal té ja un consonantisme més alterat, més simplificat (*WR-* ja reduït a *R-*), com seria natural esperar. D'altra banda pot tractar-se de la distinció entre els sorotaptes hispànics i els que van indoeuropeïtzar els lígurs: ja hem vist que el nostre verb apareix d'hora en fonts genoveses i monferrines, a Niça, Piemont, Milà, però ja no en el Baix Po o cap a Venècia.

En l'aspecte semàntic trobem ara ampla correspondència: el quadro bàltic des de 'robar' o 'deslliurar' fins a 'collir, espigolar' ('estirar torcent' en germ.) no desdiu d'un verb que en les llengües hispàniques i pirinètiques ha anat des de 'pendre amb violència una posició', passant per 'extirpar' fins a 'aferrar vivament' (*m'arrenco del punyal*) i que també en els dialectes italians arriba a «prender con vivezza», «dar di piglio»; el marchigiano *arangò* «rubare» coincideix absolutament amb el pruss. *rānkwei* «stehlen».

La *a-* de *arrancar, -encar*, pot ser un afegit merament romànic (cf. *agafar* arraconant *gafar*), o bé venir d'*es-rancar*, que llavors correspondria amb el prefix del pruss. *isrankeis*; tinguem ben present que la forma de radical nu *rançar* predomina enormement en els dialectes italians i té ampla representació en castellà i aragonès antics: ultra els Fueros de Aragó, *rançar* «sacar de raíz» cinc vegades en el Vidal Mayor, «arrancar, levantar, vencer» en el *Libro de Alexandre* (409, 54, 71, 631), en els *Milagros* de Berceo (872a), i c. 1200 en el navarrès del Liber Regum Villarense: «los moros --- cobraron e foron *rancados* los xristianos», «fizo muitas batallas con ellos e *rancólas*» (pp. 208, 212; el *DAut.* el cita en el *Tostado* (S. xv) i per al cast. *rancajo, rancajada* [S. xiv], veg. *DCEC*.

DERIV.: *Arranc.* *Arrancada* [maestr.; Russinyol; *AlcM.*] *Arrancadís; arrencadissa; arrencador; arrencadora. Arrencadura* [1585]. *Arrencall. Arrancament* [*VidesR.*]: «eu conec qual causa me convé, ço és focs e crous e bèsties e departiment d'o<s>ses, e *arancaments* de totz los membres del cors», 1° 60r1, traduïnt «dicerptiones omnium membrorum» (156.19). *Arrencat* [m. un *arrencat* 'una artiga' Guillerries: a St. Andreu de Bancells, 1934; *ranca* 'espècie de fenaletes' a Gandia, 1962].

CPT.: *Arranca-claus. Arrenca-pins. Arranca-potes. Arrenca-queixals* (a Girona deien *arrenca-queixalis*, format a la manera de *saltimbanqui*, perquè era feina que sovint practicaven xarlatans italians de parlar mixt). *Arranca-sega. Arranca-sondes.*

¹ Doc. del vell capbreu o petit cartoral de la Col-